

NR. 3 NOVEMBER 2021, 29. ÅRGANG

Museumsglimt

Medlemsblad for Lillehammer Museums Venner

MEDLEMSKAP LMV 2022

Lillehammer Museums Venner omfatter alle de seks museene som inngår i Stiftelsen Lillehammer Museum:

Maihaugen
Lillehammer kunstmuseum
Bjerkebæk
Aulestad
Norges Olympiske Museum
Norges Postmuseum

Medlemmer med betalt årskort med medlemskap i LMV har fri adgang til alle disse museene i hele kalenderåret (inkludert Barnas Sommer- og Vinterdag, Julemarkedet, osv.) I tillegg får alle med registrert e-postadresse direkte invitasjon til spesialarrangementer på alle museene. (Livsvarige medlemmer har fri adgang til Maihaugen). I tillegg får du medlemsbladet «Museumsglimt» i posten tre ganger i året.

Medlemskapet gir også fri adgang til en rekke andre friluftsmuseer i Norden (Norsk Folkemuseum, Sverresborg etc.) Informasjon finner du på lillehammermuseum.no/lmv

MEDLEMSKONTINGENT:

Enkeltmedlemskap
med årskort kr 700/kalenderår

Familiemedlemskap
med årskort kr 1 050/kalenderår

Familiemedlemskap gjelder et par
og alle egne barn/barnebarn under 16 år.

Lillehammer Museums Venner

Maihaugvn. 1, 2609 Lillehammer
Bankgiro 2000.05.17608
Informasjon 6128 8900
E-post: venner@lillehammermuseum.no

Redaktør: Anne Mari Løken
Grafisk produksjon: Dialecta
Forsidefoto: Camilla Damgård

INNHOOLD

Lederen	3
Henrik Vibskov-show	4
LILLEHAMMER. Navnet klinger.....	6
Julemarkedet - LJOS	8
Objekter fra «Impulser»	9
30 år i dansens tjeneste	10
Sommeren i museene	12
Barnerommet på Aulestad	14
Fra Montevideo til Maihaugen	16
Ordets magi	18
Maihaugendirektørene	20
QR-koder på museene	21
Håndverk på Maihaugen 100 år	22
Programoversikt	24

Foto: Esben Haakenstad/Maihaugen

ÅRSKORT

- Husk å krysse av for medlemskap i venneforeningen når du fornyer årskortet ditt!
- Innehaver av årskort skal alltid innom billettluken på respektive museum de besøker og uoppfordret vise årskortet, enten digitalt eller plastikk-kort.
- Årskortet er personlig. Det er ikke anledning til å ta med en ekstra person på kortet.
- Årskortet gir adgang til alle museene i Stiftelsen Lillehammer Museum og gjelder for ett kalenderår.

Gode museumsvenner!

Birgit Engesæter Madslien, Styreleder LMV

Det er med ydmykhet jeg har overtatt ledervervet i Lillehammer Museums venner (LMV), landets største museums-venneforening.

Min historiske tilknytning til dette museet er, som en liten kuriositet at min mormor for akkurat 90 år siden, i 1931, var på et seminar for nordiske yngre bokhandlere på Lillehammer. Da hilste hun både på Sigrund Undset på Bjerkebæk og Anders Sandvig på Maihaugen! Det synes jeg er litt morsomt! Jeg er ikke vokst opp på Lillehammer, men har bodd her i 43 år og sittet i LMV-styret i 5 år. Jeg mangler sjølsagt en del lokalkunnskap om folk og tradisjoner herfra, derfor mottas med glede gode råd og ideer. Som kjent: Flere hoder tenker bedre enn ett! Når jeg likevel tør å påta meg ledervetet LMV er det fordi jeg har med meg svært kunnskapsrike og dedikerte styremedlemmer. Flere av dem er fortsatt i full jobb, alle er engasjerte på mange felt i samfunnslivet, likevel legges det ned et kjempestort gratisarbeide for venneforeningen. Sammen ønsker vi å gjøre vårt beste for medlemmene i LMV og for museene.

3.-5. september i år stod LMV som arrangør for årsmøte og fagdager for Foreningen for Norske Museumsvenner. Oppslutningen ble rekordstor og begeistringen hos delegatene ble ved avslutningen uttrykt gjennom utsagn som «The best conference ever!». Vi erfarte hvor heldige vi er på Lillehammer fordi det er så mange dyktige og innsatsvillige medlemmer i venneforeningen. Samtidig så vi også at det gode samarbeidet vi har med museenes ansatte og ledelse er ganske enestående!!!

Styrets komite for spesialarrangement jobber mye for at medlemmene skal få unike tilbud. Vi vil prøve å kombinere det gamle med nye trender i tiden. Et eksempel var arrangementet «Ytringsfriheten og Lillehammer Museum»

på Aulestad 26. oktober. Kunngjøringen av årets fredspris til ytringsfrihet gjorde dette møtet ytterligere aktuelt! Informasjon om våre spesialarrangement vil, i tillegg til e-post/SMS til medlemmene, legges ut på LMVs nettside «Venneforeningen» under Lillehammer Museums nettside, – så følg gjerne med der!

LMVs årsmøte 20/5-21 vedtok at det skulle settes ned et utvalg for å finne den beste plasseringen av Anders Sandvig-statuen på Maihaugen, for å gi grunnleggeren den oppmerksomhet og ære han fortjener. Det var enighet i utvalget om at Anders Sandvig og hans gjerning må ut av anonymiteten. Konklusjonen ble at statuen må få en slik plass at den blir synlig for alle besøkende, og at dette best kan gjøres ved å plassere den der publikum kommer fra foajeen på sørsiden og ut i friluftsmuseet. Komiteens konklusjon er levert til SLM som har beslutningsmyndigheten i saken.

I slutten av november vil du få tilsendt informasjon om hvordan du skal fornye ditt LMV-medlemskap for 2022. Skulle du være så uheldig å få problemer her så ta kontakt, for det kan også rettes opp i ettertid.

Vår engasjerte, dyktige redaksjonskomite har også i denne utgaven av Museumsglimt laget et interessant blad som vi nå kan kose oss med – ha en god lesestund i høst/vintermørket!

Med dette vil jeg ønske alle en riktig god jul og velkommen til et nytt museums-år med fine og inspirerende opplevelser i 2022!!

Henrik Vibskov-show

I det bladet vårt går i trykken har Lillehammer Kunstmuseum igjen åpnet en utstilling som de er alene om i Norge. Henrik Vibskov har aldri vært vist på et kunstmuseum før, men han har samarbeidet med den Norske Opera og Ballett.

Tekst: Anne Mari Løken | Foto: Arkiv/Lillehammer Kunstmuseum

A Swan Lake

Henrik Vibskov

Konservator/kurator Cecilie Skeide har hatt to travle år. Da jeg intervjuet henne vinteren 2020 i forbindelse med Anna Ancher-utstillingen var hun allerede langt inne i tenkningen og arbeidet med Henrik Vibskov. Det har vært «dans på stram line», to så ulike utstillinger og uttryksformer er det vanskelig å tenke seg, selv for en erfaren kurator.

Mote møter kunst

Henrik Vibskov er en dansk multikunstner, født i 1972, i utgangspunktet kanskje mest kjent over hele verden som motedesigner med butikker i flere av de store verdensmetropoler. Utstillingen i Kunst-

museet vil nok både begeistre og utfordre. Utstillingen er et møte med mote i et utvidet felt. Skeide sier det er en tendens i dag at grensene mellom ulike uttryksformer som mote og kunst, viskes ut. Utstillingen vil være med å ta pulsen på dette fenomenet i samtidskunsten, sier hun. Vi vil se en kombinasjon av mote, installasjonskunst, danseforestillinger, performance, – «jeg vet ikke helt», sier Cecilie Skeide henrykt, «Vibskov er kaos, show, crazy». Likevel understreker hun alvorlig kunstneren hele tiden har som underliggende mening, han er bl.a. opp-tatt av kunstig matproduksjon, klima, kjønn og identitet, bærekraft – summert i få ord; å være et menneske i dagens samfunn.

Forskjellige utfordringer

Utstillingen har Vibskov kalt «(Please) Clean Up, Honey». Han hadde enda ikke vært på Lillehammer i oktober for å gjøre sine ting, se på rommene, delta i planleggingen, både pga. travelhet og pga. coronaen. Skeide og han har sittet på nettet og jobbet, slik hun også måtte gjøre med Ancher-utstillingen. Skeide og prosjektgruppen har bl.a. bestilt et 8 meter høyt stillas til Store sal som skal bekles med Vibskov-installasjoner. Vibskov ønsket at «beina» skulle males svarte, det godtok ikke utleiefirmaet.

Da sørget Vibskov for at det ble sydd meter-vis med svarte strømper som tres på stillasdelene for å få et mykt uttrykk! En installasjon skal ha reddiker – her er gartner Andreassen i full sving med å dyrke fram reddik i hundre skåler til åpningen i november. Dette er noe av den «galskapen» som denne unike utstillingen viser oss.

En annerledes opplevelse

Skeide sammenligner utstillingen litt som med å følge etter den hvite kaninen i «Alice i Eventyrland», plutselig kommer den ut på den andre siden og alt er snudd på hodet. Slik tror Cecilie Skeide publikum vil oppleve Vibskovs verden. Hver sal har en stedsspesifikk installasjon som lar oss se verden gjennom ulike tekstiler, musikk, interaktive opplevelser, en kan kle seg ut, meditere på toppen av det 8 meter høye stillaset, klatre i det, sitte i filmbokser og se både opera, catwalks og moteshow. Cecilie sier at museet vi gjøre framstøt mot det unge publikummet, hun tror utstillingen vil fenge barn og unge i særlig grad. Det er ikke så ofte man kan ta på og gå inn i kunstverk, sier kuratoren.

Et unikt møte

Henrik Vibskov er en av de store innen internasjonal mote. Hvordan er det så mulig å få en slik utstilling til Lillehammer Kunstmuseum? Cecilie Skeide, som har vært mer enn normalt opptatt av mote siden hun var en neve stor, forteller at hun lenge hadde ønsket å komme i kontakt med Vibskov, uten hell. Under åpningsmiddagen for Anna Ancher-utstilling på Statens museum for kunst i København 2019, fortalte hun sidemannen at hun var på jakt etter Vibskov, hvorpå vedkommende ga henne telefonnummeret hans! Cecile ringer, og Henrik Vibskov befinner seg akkurat da på skiferie i Trysil!

Dermed, – velkommen til en unik opplevelse i Lillehammer Kunstmuseum, ta inn galskapen, fargene, musikken og tekstilene – OG alvoret som ligger under det hele.

Det er igjen en god grunn til å gratulere konservator Cecilie Skeide og vårt fantastiske kunstmuseum, – fram til mars vises Henrik Vibskov her.

The Radish Arm Charm

LILLEHAMMER!

Navnet klinger godt også i museumssammenheng!

Den første helgen i september hadde Stiftelsen Lillehammer Museum besøk av 60 museumsvenner fra store deler av landet.

Tekst: Kristin Helland | Foto: Knut Hagen

Det var solskinn i Lillehammer tre dager til ende, og hvert eneste minutt av besøket var planlagt nøye av arrangør-gruppen ledet av Svend Strand. Nå skulle vi vise Forbundet for Norske Museumsvenner FNM hva turister kan oppleve ved et besøk i Lillehammer.

Tilbakemeldingene har vært udelt positive, til dels begeistrede. Og bildene forsterker opplevelsene.

Knut Sterud, avtroppende leder i Forbundet for norske Museumsvenner, skriver i i sitt takkebrev: **Tusen takk for et usedvanlig og vellykket årsmøte, og lykke til videre i venneforeningen!**

Et arrangement som har vært nøye planlagt i halvannet år, må nødvendigvis bli vellykket.

Mellom alle bygninger og tun ble det på Anders Sandvigs tid gravet ut små og store tjern som gjør området vakkert og naturlig.

Lillehammer Kunstmuseums konservator Cecilie Skeide viser fram et kjent motiv, som kan oppleves i virkeligheten ved et besøk på Maihaugen. Maleriet er signert Harriet Backer.

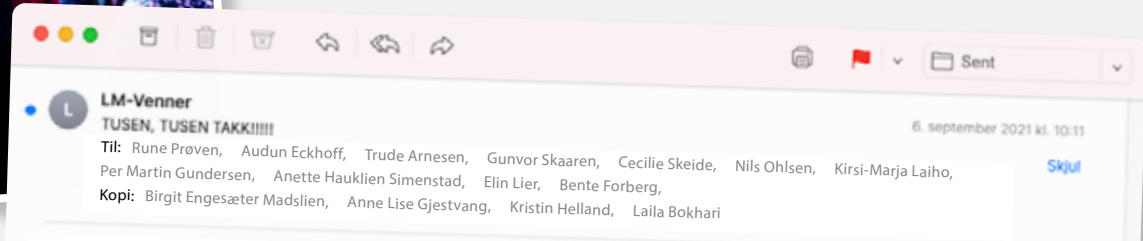
Fordi været var så bra denne helgen, fikk FNM-deltakerne god anledning til å snakke sammen. Her står atvroppeende leder Knut Sterud og påtroppende Kjersti Sissener sammen med to av stifterne av foreningen, Marianne Andresen og Jostein Skurdal.

Lillehammer er en liten by, men folk er oppriktig glade i og stolte av Storgata. «Velkommen hit» sier guiden Ivar Olstad og leder oss videre.

Flokken som besøkte Bjørnstjerne Bjørnsons hjem Aulestad som siste stopp på søndag, fikk førsteklasses informasjon av Bente Forberg, kulturhistorisk avdeling Stiftelsen Lillehammer Museum.

Iløpet av sist helg har vi i Lillehammer museums venner gjennomført det lenge planlagte årsmøtet for Forbundet for Norske Museumsvenner, med rekorddeltagelse fra museumsvenneforeninger fra alle deler av landet.

Arrangementet ble betegnet av en av deltagerne med en omskrivning av Samaranchs ord fra arrangement på Lillehammer i 1994 som:

"The best conference ever"

Arrangementet ble uten unntak betegnet av deltagerne som meget vellykket.

*Æren for det skal i **STOR GRAD** gis til den flotte støtten vi fikk fra alle dere fra Lillehammer Museum som stilte opp i ulike roller. Alle programposter, fra Cecilie og Nils sine engasjerte bidrag i LKM fredag kveld til Bentes kunnskapsrike og fine gjennomganger på Bjerkebæk og Aulestad søndag hadde en kvalitet og engasjement som imponerte våre gjester og ga et særdeles sterkt og solid inntrykk av det flotte museumstilbudet Lillehammer Museum kan varte opp med.*

Dere stilte opp med et stjernespekket lag som Rune hadde hjulpet oss å engasjere. I tillegg til det ovennevnte var lørdagens Maihaugenvandring med stjerneguidene Anette og Elin sammen med morsomme "popups" element som bidro til suksessen. Innslaget hvor vi ble blandet på veien langs tjernene med mer eller mindre utslitte Birkebeinerløpdeltagere var et morsomt og populært innslag.

Tusen, tusen takk for at dere gjorde dette til et arrangement som sammen med nitid planlegging fra Runes (og vår egen) side sikret et flott renommé for museet og venneforeningen.

Og takk til ledelsen for fullt engasjement i prosjektet.

(Fint også at dere hadde ordnet perfekt vær til oss!)

*På vegne av LMV og arrangementet
Svend S, arrangementsansvarlig*

«Ljos»

Fjorårets åpenbaring på Maihaugen i advents- og julehøytida vil varme oss langt inn i sjelen i år også. Sammen med Maihaugen har «Brigth» v/Jørgen Damskau ansvaret, som i fjor. Lysene skrur på tirsdag 30. november kl. 16. Grunnkonseptet er det samme, stort sett konsentrert på de samme områdene rundt Nordre tjern og Øygarden. Det vil være lyssettingen som blir tydeligst, men diktene kan vi igjen oppleve, sammen med ny musikk. Den leveres i år av en av våre største jazzmusikere, trompetisten Arve Henriksen. Damskau understreker gleden over å ha fått Henriksen med på laget, ei verdens-stjerne og ei sterk stemme i norsk samtidsmusikk. «Ljos» vil være åpen hver dag fra kl. 16.00–18.00, unntatt julaften og 1. juledag. I hele adventstida kan vi finne påfyll i travle førjulsdager, i jula kan en runde i «Ljos» gi et nydelig avbrekk i juleselskapeligheten. Takk til museet, for en førjulsgave! Kafeene på Maihaugen er åpen hver dag når museet er åpent, de har også åpent når «Ljos» har sine åpningstider. Velkommen til et måltid eller en varm kopp kakao!

Julemarkedet er på plass igjen

Det har gått to år, endelig er vi tilbake til normalen, sier prosjektansvarlig Rune Prøven. Julepyntede hus, aktiviteter, utstillere, tenning av Maihaugens juletre og «Ljos». Det er slik lillehamringene vil ha det.

Tekst: Anne Mari Løken | Foto: Camilla Damgård

Fredag 26. november tennes juletreet i foajeen på Maihaugen. Tradisjonen tro er det en norsk kunstner som er blitt bedt om å pynte treet. I år er det ingen ringere enn glasskunstneren Ulla Mari Brantenberg som har fått oppdraget. De fleste lillehamringer vet at den gigantiske lysekrona i Kulturhuset Banken er Brantenberg sitt verk, laget til OL 1994.

Helga 27.–28. november er alt klart for julemarkedet. Husene er pyntet, det er skuespill i noen av dem, andre får vi kikke inn i gjennom vinduene. Det litt færre utstillere i år sier Prøven, men de aller fleste er med. Vi fordeler utstillerne med litt mere luft mellom, slik ivaretar vi sikkerheten og at folk skal føle seg bekvemme. Vi regner med mye folk, understreker Rune Prøven.

Utstillerne er spredd over store deler av arealet, både inne og ute, Telthusplassen, «Den nye Sandvigsalen» i hovedbygningens 2. etg. og det nye håndverkskvartalet er nye utstillingsplasser. Særlig håndverkskvartalet blir flott, tror Prøven.

Aulestad har også julemarked, det er helga 4.–5. desember.

Objekter fra «Impulser»

Disse små artiklene er ment som påminning om at den store utstillingen «Impulser» med alle sine 1000 gjenstander er vel verdt stadig nye besøk når du er på Maihaugen. Det er laget en utmerket katalog med beskrivelser av 57 gjenstander, men her er et par til som fortjener oppmerksomhet

Tekst og foto: Ivar Olstad

Anders Sandvig var en ivrig samler av våpen. Egentlig er det rart at det er så vanskelig å finne omtalt den gedigne samlingen på Maihaugen. Her er livsfarlige armbrøst, forskjellige skytevåpen med den berømte revolveren fra 1597 som klenodium, og ikke minst mer enn hundre bondesverd, såkalte tessak'er. Noen av disse finner vi i «Impulser», sammen med en rad (det er mange flere i magasinene) av selve hovedvåpenet til våre forfedre: Stridsøkse.

Helt siden vikingtiden var den nærmest som en del av mannen – det han grep til i ufred og farlige situasjoner. Den er et våpen visstnok uten sidestykke i verden: Omlag ett kilo tungt, og ikke lengre i skaftet enn at han svingte det med en hånd. Det vakkert siselerte øksehodet med en bakoverhellende egg er formet slik at det gir et skjærende hugg, noe det bøyd skaftet gjør enda mer effektivt. Spissen foran vil eieren støte og stikke med, og kroken bak er laget slik at man kan hekte fast og rive ned en rytter fra hesten.

Selv om bøndene som drepte skottene ved Kringen i 1612 brukte geværer som mest dødelige våpen, hadde de også sine økser. Disse var i bruk helt til rundt år 1800, men da var de utdaterte som drapsvåpen. Det er likevel verdt å merke seg at selveste løven i det norske riksvåpen holder – nettopp – en stridsøkse i sine labber.

Langt nordøst i utstillingslokalet finner vi en glassmonter med noen messing-gjenstander. Den vi har avbildet her, er en aquamanile som tilhørte Sigrid Undset. Gamle bilder fra Bjerkebæk viser at hun hadde den utstilt øverst på bokhyllen i peisestua. De ansvarlige der syntes den var for verdifull til å stå åpent blant besøkende, og dermed kom den til Maihaugens magasiner og senere til glassmonteren.

En aquamanile er rett og slett en vannkanne som ble brukt under katolske gudstjenester, og Sigrid Undset kjøpte den fem år etter at hun konverterte til katolisismen i 1924. Den er laget for å inneholde vigslet vann som presten vasket sine hender i før nattverden. Denne løvefiguren er svært vakker og temmelig naturtro. Ofte var disse kannene, som ble laget i et halvt tusen år etter 1100-tallet, formet som fabelfigurer eller som ryttere i full rustning.

30 år i dansens tjeneste

Dette året feirer Louise Bothner-By 30 år som dansepedagog i Lillehammer. Hun har skapt et unikt dansemiljø og dansetilbud siden 1991. Hvor mange jenter og gutter har hun ikke formet på disse årene? Hvor mange av oss har ikke sett «Vinterbarn og Sommerbarn» danse i Maihaugsalen?

Tekst: Anne Mari Løken | Foto: privat/Louise Bothner-By

Født på New Zealand da 1960-tallet startet, norsk far, engelsk mor, tre søsken. Hennes norske far emigrerte midt på 50-tallet, brente alle broer og ble «innfødt», ungene lærte aldri norsk hjemme. Familien var i Norge en gang, da var Louise 18 år.

«Det var ganske spesielt å snakke norsk med min far for første gang etter at jeg flyttet hit på 1980-tallet og hadde lært litt av språket» sier hun.

Det var ingen spesiell kulturell påvirkning i hjemmet, alle ungene hadde ulike fritidsaktiviteter. Vesle Louise hadde ei venninne som fikk begynne på ballett da hun var fem, det ville hun også. Men foreldrene var strenge og sa hun måtte vente til fylte 6 år, og slik ble det.

Ballettopplæringen i Auckland, byen hun vokste opp i, var basert på det engelske systemet Royal Academy of Dancing. Det var grader og eksamener hvert år. Du måtte bestå for å gå opp en klasse og «honours» var den gjeveste plasseringen. Greide du ikke det, måtte du gå om igjen. Louise greide alle eksamener helt til hun var 19 år, da strøk hun. Hun gikk året om igjen og som en av tre i NZ besto hun den endelige eksamen – Solo Seal.

Foreldrene hadde forstått at dette var datterens lidenskap og da bygde far om soverommet hennes til felles øvings-/soverom med speil og barrer langs veggen. Louise fortsatte å øve mye og hun vant flere konkurranser i klassisk ballett på New Zealand. Som 21-åring får hun et stort nasjonalt stipend som vil føre henne til Australia og karriere der. Da gjør hun et valg som besegler hennes framtid. Hun gir bort sti-

pendet til nr. to, pakker kofferten og reiser til Oslo! Nye utfordringer er det hun ønsker seg.

Hun hadde ei kusine i Oslo som var kjent i kunstmiljøet og gjennom henne kom hun inn på «morgenklasser» ved Egon Wengs ballettskole, skaffet seg bekjentskaper, tilgang til auditions og bygde opp et stort nettverk. I 9

år var hun fullbooket freelance-danser i Oslo. I Høvik Ballett, i NRKs mange produksjoner, ved Oslo Nye Teater, Det Norske Teatret, Nationaltheatret og Den Norske Opera, for å nevne noen.

«Men du har også vært 30 år i Lillehammer, i Maihaugsalen, hvordan henger det sammen», spør jeg. Som for så mange andre, det er kjærligheten.

I 1991 kommer Louise Bothner-By og Jørgen Damskau til Lillehammer, etter hvert en familie på fem. Hun begynte sammen med en tidligere kollega som drev Lenes Danseskole i Losje Fremgang, og under Vinterspillene i 1993 vises «Vinterbarn danser» for første gang. I mange år hadde hun øvingssal på Maihaugen, og i nesten 30 år har hun eid og drevet dansesenter her i byen og på Gjøvik. I dag holder hun til i «badeblokka», to store øvingssaler, garderobe, lager, kontor, der det er gode arbeidsforhold.

Louise og staben hennes har lært tusenvis av barn og unge i Lillehammer og Gjøvik å te seg, ta instruksjon, lære ulike dansesjangre, skaffet seg gode sosiale nettverk og funnet gleden i dansen og det å mestre. Hun vet ikke helt om det er gleden, disiplinen, det gode miljøet eller en kombinasjon som gjør at hun fortsatt holder på.

I år overlot hun driften på Gjøvik til andre. Her på Lillehammer er det i dag ca. 570 elever

Litt opp med haken lille venn

fra 5 år og opp til høyskole/voksenalder. Noen av de eldste velger bort noen timer pr. uke og har 1–2 timer. De ivrigste er i salen hver dag. Det undervises i klassisk ballett, house, vogue, hip-hop, jazzdans, moderne dans, pilates/yoga og andre sjangre. De er ti pedagoger, de fleste med høyskoleutdanning eller relevant erfaring. Louise underviser bare ei klasse i ballett nå, resten av tida er administrasjon og oppfølging av elever og ansatte.

«Dette er en livsstil», sier hun. Det hadde vært umulig å ha denne jobben hvis familien ikke hadde forstått og godtatt at det er slik hun vil jobbe. Det er jo mye «ubekvem» arbeidstid. «Her er det også et fristed», sier hun stolt, «det jobbes mye med miljøet, vi opplever ikke mobbing, det bygges relasjoner på tvers av kretser og mange får venner for livet». Kanskje elevene liker disiplinen; det er ikke lov med telefon, tyggis eller løst hår innenfor veggene. Om noen har glemt en hårstrikk, har Louise et lager fullt! Foreldrene må også følge de samme reglene, men de har ikke så mye tilgang til salene, de forstyrrer oss bare, smiler hun.

Å jobbe mot en forestilling, legge til rette, øve og øve, se at de mestrer, se gleden – det er verdt alt, sier hun, men det ligger mye pedagogisk jobb bak. Hvor lenge holder en på da, undrer jeg, vanlig pensjonsalder for ballettdansere er ca. 35 år? Hun tenker ikke så mye på det enda,

svarer hun. Ungene, alle tre med kreative yrker, er ute av redet, Jørgen er i «bransjen», de forstår at det ikke kan bli felles middag hver dag!

Det er nye utfordringer som har vært drivkraften hele livet, forteller Louise, og drømmen når jeg slutter er å få jobb i systua på Den Norske Opera og Ballett! Hva!? «Jeg elsker å sy», sier hun begeistret, «vil du se kostymelageret vårt?»

Der, i to store lokaler bak dansesalene henger det hundrevis av kostymer og utstyr, i alle utforminger, av alle slag, struttetkjørt, «Nøtteknekkerdrakter», hatter, stokker. Litt har hun fått fra lageret til Oslo Nye Teater, mes-teparten har hun sydd selv, eller sammen med foreldre på dugnad. Det er et syn for øyet, nøye hengt opp, merket, sortert. Er det rart at en liten 5-åring blir storøyd når den får sjansen til et struttetkjørt for første gang?

At det er drivet, det indre drivet, kjærligheten til dansen som har ført henne dit hun er i dag, kan ingen tvile på. Gratulerer så mye med 30 årsjubileet, hele Lillehammers «Louise». Lykke til med forestillinger på Maihaugen, som kommer og kommer – snart «Vinterbarn danser», så «Nøtteknekkeren» over jul.

Sommeren

MAIHAUGEN har økt besøkstallet med 45% fra i fjor. Det er bra siden vi heller ikke i år har hatt internasjonale turister.

Foto: Ann Kristin Eggen/Maihaugen

Foto: Tone Iren Eggen Tømte/Maihaugen

Foto: Camilla Damgård/Maihaugen

«Lekne minner», museenes barnetilbud, ble for første gang markedsført sammen. Vi er svært fornøyd med mottagelsen, gode tilbakemeldinger både fra store og små, gjester så vel som fastboende. Inspirasjon til å videreutvikle dette tilbudet.

Den gode sommeren må ta litt av skylda for en liten nedgang i besøkende. Dessuten er **OL-MUSEET** svært populært hos internasjonale turister, som vi ikke har hatt særlig mange av.

Foto: Tone Iren Eggen Tømte/ Norges Olympiske Museum

i museene

KUNSTMUSEET har hatt større besøk enn på mange år. Bare Anna Ancher-utstillingen hadde ca. 23.000 besøkende.

Foto: Tone Iren Eggen Tømte/
Lillehammer Kunstmuseum

Foto: Tone Iren Eggen
Tømte/Bjerkebæk

BJERKEBÆK og **AULESTAD** har også hatt godt besøk, Aulestad en økning fra 2019, Bjerkebæk en liten nedgang.

I år var det mye barn og unge kunne gjøre på museene; leke, fiske, se, tegne, lære, løse mysterier og svare på konkurranser.

Foto: Tone Iren Eggen Tømte/Aulestad

Trappegang mellom kjøkkenet og barnerommet.

Rapping av vegg.

Barnerommet på Aulestad

Denne vinteren skal ett av soverommene på Aulestad tilbakeføres til slik det var på Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons tid. I arbeidet skal det tas høyde for at barn på omvisning i huset kan bruke rommet aktivt – leke og hoppe i senga!

Tekst og foto: Inger Enger

Morgensirkus

Barnerommet i andre etasje er rett over kjøkkenet. Trappa kommer ned i kjøkkenet. I boka «Aulestad tur – retur» beskriver ett av Bjørnsons barnebarn en opplevelse slik: «Morfar forlangte at vi skulle holde han med muntert selskap hver morgen. Han var håpløst punktlig, og når vi hørte han i kjøkkenet visste vi bokstavelig talt at klokken var slagen. Da var det livet om å gjøre for å få på seg de siste plagene. Etter morfars festlige, syngende «godmorgen» og pikenes elskverdige svar – jeg syns jeg så dem neie – knirket døren nede i kjøkken-trappen og trollet kom trampende opp.

Barnebarnet som skriver er sønn av Bjørnsons yngste datter Dagny og hennes første ekte-mann, den tyske forleggeren Albert Langen. Navnet på barnebarnet var Bjørnstjerne Albert, mens forkortelsen B.A. var mest brukt.

Det var nok mange artige episoder på det populære barnerommet på Aulestad. B.A. har også en annen malende episode hvor han forteller; «da kjøkkentrappen knirket og brølene begynte, styrtet vi ut og ramlet ned hoved-trappen og kastet oss inn på plassene våre». Da morfaren kom tilbake fra sin mislykkede ekspedisjon, satt barnebarna pent og pyntelig på stolene sine.

Venneturen 2021

Foto: Ivar Olstad

Populært feriested

Familien Bjørnson var etter datiden svært internasjonale og flere av slekt og venner bodde i utlandet. B.A. skriver videre i boka si at han stadig lengtet til Norge og Aulestad. Han drømte seg til Aulestad og vekk fra de lange, sure Paris-vinteren. «Intet sted var gresset så høyt som på Aulestad», skriver han.

Tancred Ibsen jr.

Flere oldebarn kom også til Aulestad, en av dem var Tancred Ibsen jr. Som mange vil vite var Bjørnstjerne og Karolines datter Begljot gift med Henrik Ibsens sønn, Sigurd. De fikk sønnen Tancred. Navnet er en norrøn variant av et tysk navn og betyr tankerådgiver. Det passer kanskje bra til hans yrkestitler som strakk seg fra å være norsk offiser, flyver, filmregissør og manusforfatter. Tancred Ibsen var gift med kunstneren Lillebil Ibsen. De fikk sønnen Tancred jr., han elsket livet på Aulestad. Foreldrene hans var nok også svært travle, da var det godt å ha Aulestad som fristed. Dessuten hadde Tancred jr. tuberkulose et års tid, det var helt naturlig at den tiden skulle tilbringes hos oldemor Karoline.

Tancred jr. ble 93 år og døde i oktober 2015. Han hadde levd et rikt, han var jurist og hadde bl.a. vært ambassadør i Kina.

Bente Forberg intervjuet Tancred Ibsen jr. da han var 90 år. Han kunne huske at han satt på fotskammel ved oldemors stol. Hun hadde hvite klær og mye å snakke om. Når det gjaldt barnerommet hadde han også mye å fortelle. Han husket at rommet hadde ett bord og to stoler, og at han fra senga kunne se bort på utedoene. Disse er fjernet nå. «Jeg vokste fra hull til hull», sa han. For alle som kjenner utedoer vet at det var det små og store hull som passet ettersom kroppen vokste.

Tancred jr. husket også at det sto en ovn langs den ene vegg og at rommet var malt lyseblått. Nå er veggene pusset. De skal rappes og murpuss legges på før rommet blir malt lyseblått. Ringen er sluttet.

Man må yte noe også på Venneturen. Ole Madslie og Helge Gjerde lager forsøksvis ild på jernaldervis.

Elggrav ved Kittilbu – fotomotiv godt som noe.

Herren til Forsethsætra, Sverre Gran: Åttiåring med kraft i hånd og tale.

Ulsrud gard og Birgit Kraabøl fortjener ære og takk for besøket vårt.

Fra Montevideo til Maihaugen

I 2021 er det hundre år siden de første håndverkerne ble ansatt på Maihaugen. Den sist ansatte er en 46 år gammel musiker og gitarbygger fra Uruguay. Så kan en lure: Hva har en spesialist på romantiske gitarer fra Sør- og Mellom-Europa å gjøre på et museum med gamle hus fra Gudbrandsdalen?

Tekst: Brynjulf Handgaard | Foto: Hilde Ekeberg

Rosett legges i

Gitarbygger skal bevare gudbrandsdalskultur

Leonardo Michelin-Salomon tegnet, malte og interesserte seg for geometri, fysikk og kunst fra han var liten, inspirert av sine italienske foreldre. Han spilte el-gitar i rockeband og studerte billedkunst ved Universitetet i Montevideo, utdannet seg til gitarbygger ved Kunst- og håndverksskolen i byen, og litt senere til møbelsnekker. Han ville ha flere bein å stå på, men det var ikke enkelt å livnære seg verken som gitarbygger, musikk lærer eller møbelsnekker i Uruguay.

Fra Montevideo til Norge

I 2003 jobber han plutselig som vaskehjelp ved studentkafeene i Oslo. En økonomisk krise i hjemlandet er noe av forklaringen. Han etablerte sitt eget verksted som gitarbygger, men i løpet av de neste åtte årene i Norge måtte han også arbeide som snekker, murer, støper og skiferlegger, som sekretær i Frelsesarmeen i Oslo og tilkallingsvikar ved Fretex, alt for å livnære seg.

I 2013 flyttet Leo med kone og to barn til Hamar. I en periode jobbet han som tilkallingsvikar ved Moelven Modulbygg og i deltidsstilling som personlig assistent i Ringsaker.

Å forfølge klangen

I 2018 ble han tatt opp som stipendiat ved Norsk Håndverksinstitutt for å studere og reproducere romantiske gitarer fra slutten av 1700-tallet og begynnelsen av 1800-tallet, østeriske, italienske, franske, spanske og en norsk. Prosjektet hans hadde en teknisk og konkret dimensjon knyttet til selve trearbeidet, og en mer subjektiv.

Som stipendiat ville han undersøke hvordan det gikk an å utvikle den moderne seks-strengers gitaren videre, basert på kunnskap om den romantiske. Hvordan ulike elementer som materialvalg, oppbygging og proporsjoner spiller sammen. Den andre dimensjonen var for Leo enda viktigere:

– Jeg ville «forfølge klangens flyktige egenskaper, selve kjernen i gitarmakerens arbeid, og (...) oppleve i hvilken grad de nye erfaringene har påvirket instrumentene mine og meg som håndverker.»

Men, klangen er en subjektiv opplevelse. Den bygger på en intuitiv forståelse for treverket og samspillet mellom de ulike delene, denne innsikten er det vanskelig å formidle mener Leo. Derfor lar vi forsøk på en videre utdyping ligge i en kort artikkel.

Gitarer av norsk gran

Leo har i stipendiatperioden bygget gitarer av norsk gran, blant annet for å utfordre idéen om at trær som skal brukes til instrumenter, må lagres i veldig mange år.

– I stipendperioden har jeg gått tilbake til å bygge gitarer med få verktøy. Jeg har fått øynene opp for hvilken kvalitet gamle instrumenter holder. Jeg har lært meg å være ærlig med det jeg lager. Det er ingen skam å se at noe er laget for hånd. Vi skal ikke etterligne maskiner, sier han.

Vi må dra fordel av tradisjonen

Stipendperioden har forsterket hans syn på tradisjonen som et levende fenomen, i konstant bevegelse og endring: – Man skal lære av tradisjonen, men yte den motstand og ikke bare bukke i overdreven beundring. Han vil ikke kopiere fortiden, men dra fordel av den.

15. oktober presenterte Leo sitt treårige prosjekt på Ringve Musikkmuseum i Trondheim, mens Runar Kjelsberg spilte periodemusikk på gitarene som Leo har laget. 19. oktober begynte han i et vikariat som museumshåndverker ved Lillehammer Museum. Her skal han blant annet arbeide med Aasvillaen (Svennebyvillaen ved Gymnaset) og DNT-hytta Gråhøgdbu.

Den gode håndverker

Som håndverker kombinerer Leo det teoretiske og det praktiske, sier Hilde Ekeberg ved Håndverksinstituttet: – Han er en universalhåndverker med dyp forståelse for tradisjoner, materialer og verktøy. Han setter seg raskt inn i nye problemer og reflekterer grundig over hånd-

verktøvelsen og det han sjøl driver med. – Jeg er ikke tømmer, men jeg er nysgjerrig, jakter alltid etter løsninger, sier Leo sjøl. På spørsmålet om hva som etter hans erfaring kjennetegner en god håndverker, svarer han:

– Han eller hun må ha ferdigheter. Det må ligge i bunn. Men, de personlige egenskapene er minst like viktige. En håndverker må være nysgjerrig. Det er en grunnleggende drivkraft. Dessuten må du være udogmatisk og søkende, aldri ta ting som en selvfølge. Alltid være åpen for at andre ser løsninger som du ikke ser. Så må en håndverker være god til å koble sammen ting, knytte sammen erfaringer og kunnskap fra ulike områder til noe nytt.

– Og – han eller hun må være tålmodig og utholdende, vil intervjueren tilføye. Veien fra studiene i Montevideo til Maihaugen har vært lang, med mange motbakker, men Leo er ikke i mål. Sisteåret ønsket han å lage den perfekte gitaren for å avslutte stipendiatperioden med noe som var enda bedre enn alt det andre. Han lyktes ikke helt, ifølge han selv, men det gjelder å prøve og feile, og aldri glemme: Alt kan gjøres bedre. Å være instrumentmaker er en livslang og høyst personlig prosess med et grenseløst forbedringspotensial, skriver Leo i sin sluttrapport.

Jeg skjønner at Lillehammer Museum virkelig trenger denne mannen, sjøl om han er gitarbygger fra Montevideo.

Original og reproduksjon

Fra eksamen, Ringve museum

Ordets magi

Det er oktober og siste dagen Bjerkebæk har åpnet for sesongen. Det lyser i stuen enda noen timer, aulaen i besøksenteret fylles opp av mennesker. Snart er det klart for årets siste arrangement i Undsets hus, konsertforestillingen «Var det jeg.....»

Eline Holbø Wendelbo

Tekst: Anne Mari Løken | Foto: Cecilie Owren / Anne Mari Løken

Eline Holbø Wendelbo og Arnhild Vik har sammen laget forestillingen på bestilling fra Bente Forberg ved Bjerkebæk Museum. Det ble satt opp to forestillinger. I 2021 er det 100 år siden Sigrid Undset ga ut «Husfrue». Dette ønsket museet å markere som avslutning på foredragssesongen. Forestillingene var satt sammen av utdrag fra «Husfrue», essayet «Det fjerde bud» og noen ungdomsdikt. Arnhild Vik hadde tonesatt diktene, i tillegg spilte hun verker av Agathe Backer Grøndahl, Clara Schumann og Alf Hurum.

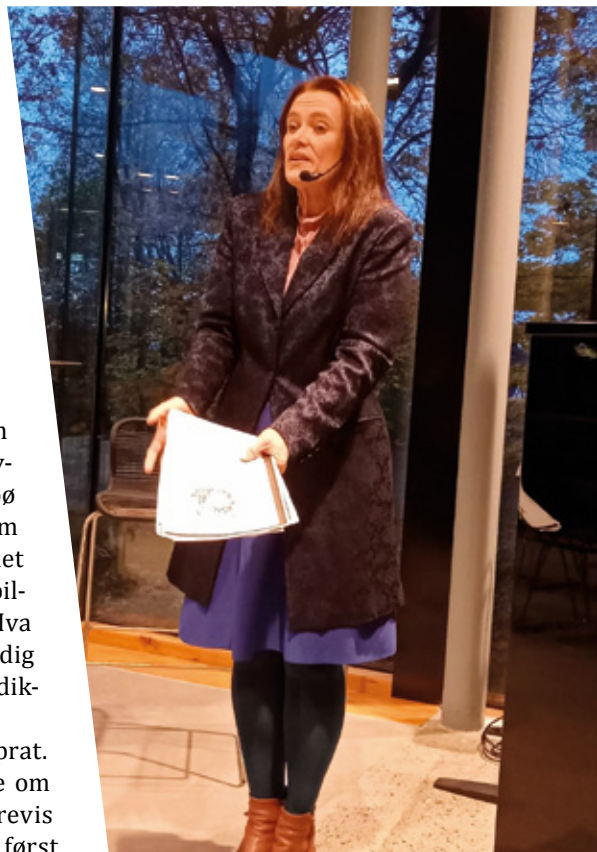
I enkelthet

Bjerkebæk er stengt når du leser dette, forestillingen er over, men desto riktigere er det å presentere opplevelsen, og hovedpersonen bak opplevelsen, Eline Holbø Wendelbo. I en time og tjue minutter satt publikum som fjettet, ikke et kremt eller host, en magisk stillhet og konsentrasjon om det som skjedde fra en skuespiller med en enkel mikrofon og en strålende pianist. Hva var magien, hvorfor ble ordene helt annerledes? Samtidig forsterket av musikken og ikke minst de tonesatte diktene og Wendelbos vakre, mørke sangstemme.

Dagen etter møtes Eline H. Wendelbo og jeg til en prat. I utgangspunktet hadde jeg tenkt å intervju henne om hvordan **hun** angrep Sigrid Undset, som en av hundrevis andre kunstnere, men det ble ikke helt slik. Jeg ville først og fremst finne ut av magien hun ga oss, som om vi aldri hadde lest et ord av Sigrid Undset før.

Ut i verden og tilbake

Eline Holbø Wendelbo er født i Lillehammer. Hun er utdannet ved den franske teaterhøyskolen i Paris, Conservatoire National Superior d'Art Dramatique, i 1998. Hun ble boende i Paris i 17 år og jobbet der før hun vendte tilbake til Norge. Hun har alltid jobbet freelance. Franskmen har et annet forhold til språk når det gjelder teater enn vi har i Norge, sier hun. Det

legges stor vekt på formidling av ordet, av hver enkelt lyd i ordet. Hun forteller at hun heldigvis, og tilfeldigvis, har hatt noen gode lærere som har tatt språket på alvor. I Paris job-

bet hun på ulike scener, med ulike regissører. Hennes aksent gjorde at franskmennene hørte at hun ikke var fransk, det ble likevel både et pluss og et minus, sier hun. Det gjorde nemlig at ordene, uttalen, trykket ble enda viktigere å jobbe med. Noen regissører likte det eksotiske i aksenten, andre ikke.

Tilbake i Lillehammer siden 2014 har hun også vært freelance, i tillegg underviser hun på Kulturskolen og på den kreative vdg skolen Create. Hun har etablert seg som «Teater UTlandet» og hennes primære oppgave eller ønske, er å lage forestillinger publikum ikke vet at de vil ha. Det er ganske pretensiøst, sier hun selv, men også spennende og utfordrende. Hun mener at hun nå ikke passer inn i et ensemble på et tradisjonelt teater. Etter å ha sett «Var det jeg...», forstår jeg hva hun mener. Ingen kostymer, ingen «stor» regi, ingen scene, ingen lydtekniker eller kulisser, bare **ordene** og skuespilleren. Det vil si, kulissene bak henne i auditoriet var hagen på Bjerkebæk som langsomt ble hyllet inn i høstmørket, og en liten fugl som måtte ha forvillet seg inn i ventilasjonsanlegget og pep på «riktig plass» flere ganger! Ja, jeg hørte den lille fuglen, sier hun, og lot den bli med. Jeg liker å bruke rom-

met og alt som skjer der. Selvsagt kjenner Eline Holbø Wendelbo Sigrid Undset, hennes oldeforeldre var i juleselskap på Bjerkebæk, hennes bestemor ble invitert opp på soverommet til Undset! og med en lærermor som ga henne mer enn nok Undset, fikk hun en periode litt motstand mot nobelforfatteren. Hun har tatt henne opp igjen på egenhånd etter hvert.

Det er Jon Fosse Wendelbo har jobbet med de siste årene, både franske og norske oppsetninger. Hennes første på norsk var «Drøymt i stein», en kombinasjon av essay, dikt og prosa. Gisle Kverndokk komponerte musikken til forestillingen. Malen var den samme som i «Var det jeg...», en blanding av essay, prosa og dikt. Hun stopper opp og småler litt, det er visst slik jeg

jobber hele tiden, sier hun. Jeg liker å blande disse tre elementene.

I november spilles en ny forestilling i Kulturhuset Banken bl.a., «Alltid annleis» heter den, denne gangen er det kun diktene til Fosse som skal formidles og Arnhild Vik som står for nykomponert musikk.

Freelancetilværelsen gir muligheter

Å være freelance er ikke den enkleste veien å følge, antyder jeg. Hun bekrefter det. Freelance-tilværelsen var den vanligste og derfor den mest naturlige veien å gå i Frankrike. Samtidig vil norske myndigheter at det skal være freelancearbeidere i distriktene. Det gjør at det finnes en del stipend å søke, det gjør det

lettere. Et arbeidsstipend er økonomisk nyttig naturligvis, men også et tegn på at man blir sett og at det man gjør er viktig, også utenfor de store byene. Hun vil selvsagt vise sine forestillinger til så mange som mulig, men det kan være en ensom tilværelse, sier hun, ensom, men fin. For meg vil alltid ordet stå i sentrum, og jeg opplever at slik jeg jobber nå, ved å skape kontraster i materialet via ulike sjangre i litteraturen og i spillestil, greier jeg å få meningen tydeligere fram, og jeg håper jeg gjen-

nom dette klarer å vekke folks nysgjerrighet både til tekst og innhold, og til selve teaterkunsten.

Så Undset-forestillingen var bare ment å være to enkle oppsetninger da, spør jeg. Det bekrefter hun, men hvis jeg skal videre-bringe publikums opplevelse, så vil det være helt feil å la det være slik. «Museumsglimt» vil oppfordre både Wendelbo og Bjerkebæk om å la flere lillehamringer oppleve denne magien. Undset «lever» jo i denne byen hele året. Det var sannelig en kveld og en forestilling **jeg** ikke visste jeg ville ha, men som jeg fikk!

Ågot Gammersvik 2002–2013

Tekst: Ivar Olstad

Olav Aaraas forlot Lillehammer og Maihaugen til fordel for Norsk Folkemuseum på Bygdøy, og fra samme halvøya hentet styret den 53 år gamle etnologen Ågot Gammersvik. Da hadde hun vært direktør på Norsk Sjøfartsmuseum et års tid. Tidligere var hun i 16 år direktør på Hardanger Folkemuseum etter å ha gjennomført oppdrag for ulike fylkeskonservatorer.

– Jeg klarte ikke å si nei da tilbudet fra Maihaugen kom. Maihaugen står i en særstilling blant norske museer... et av de beste og mest moderne i hele landet, og sjefsansvaret der er en stor utfordring for meg, sa hun til GD i et portrettintervju. En av Gammersviks sterke sider er strategisk tenkning, noe som førte til store og vesentlige endringer på Lillehammer i årene fremover. En samarbeidsavtale med Norsk Folkemuseum innebar et partnerskap med felles innsats innen IKT og forskning. Andre mindre synlige former for museumsarbeid i disse årene var «samtidsnettverket» som skulle dokumentere endringer av steder,

«På sporet av den tapte samtid», samt en rekke andre nettverk innen håndverk, konservering o.l. Fellesskapet strakte seg ut over landets grenser, til Nordisk og Europeisk museumsnettverk og direkte kontakter i Tsjekkia, Georgia, Nederland og Danmark. En stor og mye omtalt utstilling, «Broderfolkene vel. Unionen 1814–1905» ble skapt i samarbeid med Livrustkammaren i Stockholm.

Store prosjekter

Selvsagt skjedde det også mye og håndfast innenfor Maihaugens gjerdet i disse årene. Allerede i 2002 var Lillehammers kjære «I.Rønnings manufaktur» på plass i byavdelingen, gjenskapt til siste undertrøye, og fire år senere sto Apoteker-leiligheten ferdig i Nordstrand-gården. Et nytt storverk var gjenreisningen i skogkanten av bureisergarden Åseng fra Kvarvet i Sør- Fron. Like vesentlig var flyttingen av Postmuseet opp til Maihaugen etter at det ble nedlagt i Oslo, og spektakulært var også «Fremtidshuset» der det ble flyttet fra Fornebu og gjenreist øverst i Byavdelingen, bekostet av Telenor og Husbanken.

Og så var det storhendingene utenfor Maihaug-gjerdene. I 2006 la dronning Sonja ned grunnsteinen til publikumshuset på Bjerkebæk, og et drøyt år senere ble det åpnet. Dikterhjemmet i Follebu var et annet kjempeskritt i disse årene. På Aulestad var opptil 40 mann i arbeid med full restaurering av garden og bygging av Dikterportalen. Nesten 50 millioner kroner ble brukt på dette.

Fra åpningen av Bjerkebæk 20. mai 2007. Maihaugens direktør Ågot Gammersvik og leder for Dikterhjemmene Anders Ole Hauglid. Foto: Gaute Jacobsen / Bjerkebæk, Sigrid Undsets hjem

Logoen

I 2005 ble Maihaugen «Museet det snakkes om» i lokalmiljøet, med heftige meningsytringer da ledelsen presenterte en ny logo og en fargerik profil. Særlig logoen med sine buete topper som var et totalt brudd med det gamle bumerket, skapte høylytte protester. Mange var også redd for at museumsskaperen Anders Sandvig ville forsvinne i alt det nye. «Maihaugen fant denne kritikken meget urettferdig», skrev Ågot Gammersvik. «Debatten har vært preget av mye usaklighet og personangrep – og vist med tydelighet at mange mangler kunnskap om Maihaugens omfattende virksomhet.» Andre rykket ut for å forklare og forsvare Maihaugens rett til å stake ut sin egen kurs i det nye museumslandskapet.

Ny struktur

Dette landskapet endret seg rent administrativt i 2010, da Stiftelsen Lillehammer Museum ble etablert som konsern og Maihaugen nyordnet. Gammersvik ble nå administrerende direktør for det hele, inklusive Lillehammer Kunstmuseum. Gjennom hele hennes 12 år lange periode skjedde det altfor mye til å kunne gi det rettferdighet her. Bjørnson-året 2010 er et eksempel, Maihaugen-jubileet i 2005 et annet. «HotSpot» med hurtige og dagsaktuelle dialogutstillinger (Julefargene på Garmokirka husker vi kanskje best). Minst fire store, påkostede bøker ble også utgitt.

Mot slutten av Ågot Gammersviks direktørtid ble det ny omtale i mediene. I mai 2013 ga hun beskjed om at hun søkte avskjed. «Jeg trekker meg fordi jeg har lyst til å gjøre noe annet,... oppdage andre sider ved arbeidslivet» uttalte hun til NRK. Hun poengterte at «det har vært ulike turbulente perioder i løpet av de 12 årene jeg har vært her, så det har ingen sammenheng med det som har skjedd det siste året».

Ågot Gammersvik har senere vært knyttet til Forsvarsmuseet i Oslo og Bergenhus festningsmuseum, og har også markert seg som leder av Norges Museumsforbund og medlem i ulike utvalg og råd.

QR-KODENE PÅ MUSEENE – BLIR DE BRUKT?

Tekst: Kristin Helland

Det er en vakker solskinsdag i høstferien, og det er godt besøk på Maihaugen. Unge og gamle, familier og grupper passerer hverandre. De er blide og ser interessert rundt seg. Jeg stopper noen av dem og spør om å få stille et enkelt spørsmål:

«Har dere benyttet dere av QR-kodene som er satt opp rundt omkring?»

De aller fleste svarer bekreftende, men det er forskjell innenfor aldersgruppene. Det er familier med barn som har flest ja-svar. De er på vei rundt fra post til post for å løse kriminal-historien.

De nokså få som slett ikke har prøvd seg på noen QR-kode, er i pensjonist-alderen. Dette er vel ingen overraskelse!

Det skal bli spennende å høre hva SLM bestemmer i forhold til denne formen for informasjon til sine besøkende neste sommer. Flere QR-koder? Noen flere omvisere? Veiledning i hvordan få mest mulig ut av den digitale satsingen?

Vi tar kontakt med avdelingsleder Trude Arnesen i Stiftelsen Lillehammer Museum som kan fortelle at museenes digitale strategi er i utvikling. Dette første året med bruk av QR-koder er viktig for videre arbeid, skriver hun. Sammen med egne ansatte og Østlandsforskning skal de teste ut ulike formidlingsmetoder i 2022.

I kommende Museumsglimt vil det bli mer å lese om hvordan det digitale skal supplere analog formidling.

EN KRIMINALHISTORIE BASERT PÅ EN VIRKELIG HENDELSE

HOR
INTRO!
ELLER
LES DEN
:-)

Det er en månelys, iskald og tidlig morgen den 12. februar 1830. En postfører legger ut på sin ferd, uvitende om at grusomme ting er i ferd med å skje. Tør du å reise tilbake i tid for å løse mysteriet?

Postene må tas i riktig rekkefølge. Start med post 1 i bakgården til Postmuseet i Byen. På postene får du en QR-kode du kan skanne. Da får du

Håndverk på Maihaugen 100 år

Det er ikke alltid lett å vite hva tid noe begynte. Noen ganger må en velge. Spørsmålet er – når ble Maihaugen et museum for håndverk? For hundre år siden, i 1921, fikk De Sandvigske Samlinger et statsbidrag øremerket håndverk på 2500 kroner. Husflid og håndverk hadde da i mange år vært et begynnende arbeidsfelt for museet. Statsbidraget i 1921 var en anerkjennelse som la opp til en fremtidig kurs. Det var ingen tvil om at samlingene fra da av skulle ha håndverk som eget arbeidsfelt.

Tekst: Tord Buggeland

Museets engasjement for håndverk og husflid har en lang forhistorie. I 1927, da håndverksutstillingene endelig ble åpnet, sa museets skaper Anders Sandvig, at noen av de utstilte gjenstandene var opptil 40 år gamle. Da er vi tilbake til museets første år. Anders Sandvig samlet på alt som var gammelt. Han reiste mye i Gudbrandsdalen, kjøpte eller skaffet seg verktøy av et eller annet slag helt fra han

begynte å samle. Det fins en oversikt fra 1905 over gjenstander i samlingene. Under rubrikken «Verktøy» er det 307 innførsler, dessuten 11 redskaper til linbearbeiding. Sannsynligvis har De Sandvigske Samlinger alltid hatt et uregelmessig tilslag av verktøy til forskjellige håndverk.

En tilfeldig samling av verktøy var ikke nok, og vi kan spørre: Når fikk samleren Anders Sandvig selv øynene opp for håndverket, for mulighetene som lå i en spesialisering på dette feltet? Han ga ut et par selvbiografiske bøker. I den ene, *I praksis og på samlerferd* har han et helt kapittel om Gert Falch Heiberg som var skaperen av De Heibergske Samlinger på Amla i Sogn. De ble venner i 1907, og Anders Sandvig fikk gå gjennom Heibergs vel-dokumenterte samlinger av verktøy og redskap. Han ble inspirert og lærte mye. Så skrev han at uten Heiberg ville det neppe ha blitt noen håndverksavdeling ved De Sandvigske Samlinger. Det var kanskje en vennlig overdrivelse. Anders Sandvig var en kjent museumsleder som møtte og lærte av folk fra andre museer som var kommet langt med håndverk. Ett av dem var Nordiska museet i Stockholm.

Året 1914 var et merkeår. Det var 100 år siden Norge fikk Grunnloven og det skulle feires med en stor nasjonal utstilling i Kristiania. De Sandvigske Samlinger hadde heftet seg på begivenheten og var med sine mange gamle bygninger en del av utstillingen. Museet hadde fått inn 3000 kroner i private midler, og så begynte det som ble kalt *Haandverket paa Maihaugen*. Kvinner demonstrerte kunstvev, nyttevev, sprangknytting, tegefletning, lintilberedning og flatbrødbaking. Menn var treskjærer, snekker, rokkedreier og smed. Det meste foregikk på Bjørnstad som hadde åpnet for publikum i 1913.

I de neste årene var det hvert år et mindre antall håndverkere som viste fram sine fag for publikum. Mer var det ikke penger til. I 1919 sendte styret for De Sandvigske Samlinger sin vanlige søknad til departementet om bidrag for budsjetterminen

Reparering av torvtak på Prestegården. Foto: Rannveig Røstad, Maihaugen

Gjenoppføring av Bjørnstad Foto: ukjent

1920–1921. Utenom ordinært bidrag søkte man om midler til katalogiseringsarbeid, reparasjon av de gamle torvtak og til håndverk på Maihaugen. Styret viste til museets vellykkede virksomhet i 1914 og skrev dessuten at demonstrasjonene av håndverk ville gi stuene og hele miljøet et helt annet liv under publikums besøk. Summen, 2500 kroner ble innvilget. Med det ble håndverket for hundre år siden anerkjent av Staten som del av De Sandvigske Samlinger.

I 1927 feiret Lillehammer 100 år. Samtidig åpnet håndverkssamlingen sine første utstillinger. Ovenfor Garmo stavkirke lå det en skytebane og et skytterhus som museet fikk overta. Huset ble ombygget til et vakkert anlegg med 35 rom som ble fylt med gamle verksteder. De fleste var samlet inn i 1920-åra og de kom ikke bare fra Gudbrandsdalen. Etter hvert ble det åpenbart at håndverksmuseet på Maihaugen sto for en landsdekkende virksomhet.

De første utstillingene varte til 1959. Da fikk Samlingene en ny museumsbygning som ble kalt De Gamle Verksteder. Der kunne folk gå en rundgang og se håndverk oppstilt slik som de hadde vært tidligere. Anders Sandvig hadde hele tiden lagt stor vekt på formidling av det gamle håndverket. Han ville ikke vise systematisk oppstilte rekker av verktøy, men verkstedet slik som det sto mens håndverkeren var ute et øyeblikk.

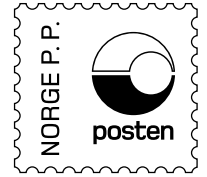
For en tid siden måtte De Gamle Verksteder stenge pga. dårlig brannsikring. Utstillingene av forskjellige håndverk er etter hvert blitt flyt-

Smed i Gaukstadsミア. Foto: Rannveig Røstad, Maihaugen

tet ut i lokaler i den nye bysamlingen. Der fikk flere av dem en romsligere plassering enn de hadde før.

På Maihaugen foregikk det en radikal nytenkning om dokumentasjon og bevaring av tradisjonelt håndverk. Norsk håndverksinstitutt ble etablert i 1987. Instituttet har drevet en omfattende aktiv virksomhet, med treårige stipend for håndverkere og en avdeling for bevaring av verneverdige fag. Nå er det ikke først og fremst håndverkerens verktøy som skal bevares, men kunnskapene hans, de praktiske ferdighetene og innsikten han har skaffet seg under arbeidet. Det er dette som kalles handlingsbåren kunnskap, kunnskap født av faglig aktivitet. Under dokumentasjonen skal en erfaren håndverker ha med seg en yngre håndverker i arbeidet slik at den unge lærer og kan gi kunnskapen videre. Det gjelder å overføre praktisk kunnskap fra én tradisjonsbærer til den neste, slik som håndverkskunnskap og annen praktisk kunnskap er blitt overført i alle år.

20. november–27. mars:

Henrik Vibskov – (Please) Clean Up, Honey...
Vinterens store utstilling på Lillehammer Kunstmuseum.

26. november kl. 16.00:

Tenning av Maihaugens juletre pyntet av glasskunstner Ulla-Mari Brantenberg. Treet står oppe til 9. januar.

27. og 28. november kl. 11.00–18.00 (17.00):

Maihaugens julemarked. Salgsboder, julepyntede hus og aktiviteter i stemningsfulle omgivelser.

30. november–2. januar kl. 16.00–18.00:

LJOS – en desemberopplevelse i lys og lyd utendørs på Maihaugen.

30. november–9. januar kl. 12.00–18.00:

Julepyntede historiske hjem på Maihaugen. Titt inn gjennom døren til enkelte hus.

9. november–2. januar:

Askepotts kammer og kjoler. Utstilling på Øygarden i forbindelse med filminnspillingen på Maihaugen.

4. og 5. desember

kl. 11.00–16.00:

Julemarked på Aulestad. Salgsboder, julepyntet dikterhjem og barneaktiviteter.

12. desember kl. 14.00:

Eventyrstund om Kari Trestakk – vår egen Askepott. Foran peisen i Øygarden på Maihaugen.

Foto: Caroline Strømhylden

Foto: Camilla Damgård/Aulestad

15. desember–1. september:

BEST – paralympisk gull. Fotoutstilling på Norges Olympiske Museum.

24. januar–1. august:

En verden av perler. Utstilling på Maihaugen.

13. februar kl. 12.00–16.00:

Barnas vinterdag på Maihaugen.

18. mars–29. januar 2023:

Tokyo 2020 / Beijing 2022. Utstilling på Norges Olympiske Museum.

Foto: Caroline Strømhylden

Foto: Camilla Damgård/Maihaugen

Program

Mer program kommer – se museenes nettsider! Med forbehold om endringer.